

Vredenburg

een verdwenen buitenplaats

In een schepenprotocol d.d. 7 januari 1707 wordt melding gemaakt van "*Seker huijs hoff en bijgehorig moesland groot ongeveer anderhalven mergen, genaemt Vredenburgh, palende oost de gemeijne straat, West den Langen Camp, Noord de Heere Schepens Urmont en van den Bergh, Zuijd Gerrit Janssen en Gerrit van Kesteren*".¹

Vredenburg is een van de buitenplaatsen in Hees die in 1906 door gemeentearchivaris Van Schevichaven werden beschreven in de Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant.² Dezelfde tekst is in 1912 opgenomen in 'Het Schependom van Nijmegen in woord en beeld' van de Vereeniging Dorpsbelang.³ Van Schevichaven vermeldde onder meer: "Mevr. Smits bezat twee buitens, tegenover elkander gelegen, Vredenburg en Ruimzigt."

Judith Petronella Engelberts († 1793) was de weduwe van Jacob Smits (1688-1749). Na de dood van de weduwe Smits werd Vredenburg op 30 juni 1794 toebedeeld aan dochter Hendrika Margaretha Smits (1736-1816) en Ruimzigt aan kleindochter Judith Petronella van de Sande (1775-1845).⁴ Laatstgenoemde trouwde een jaar later met op Jacob Nanning Arend baron van Wassenaer (1760-1834).

Over de ligging bestond onduidelijkheid. Op de kaart van Hollandt & Van Suchtelen uit 1752 is een naamloze buitenplaats te zien waarbij de indrukwekkende tuin met vijver opvalt.⁵

Hollandt & Van Suchtelen uit 1752 (*gedraaid*)   percelen 1832 + actuele achtergrond (BGT)

Op een van de kaarten van Tranchot & Von Müffling uit de periode 1803-1820 staat de naam '*het Goet van Smits*'.⁶ Hiermee worden waarschijnlijk de bezittingen van Judith Petronella Engelberts († 1793) bedoeld die aan beide zijden van de Voorstadslaan lagen.

Tranchot und v. Müffling 1803-1820

Ruimzicht dat tegenover Vredenburg lag, werd in 1802 verkocht.⁷ Een deel van dit buitengoed zou in 1856 eigendom worden van Menso Johannes Metz (1817-1886).⁸ In of omstreeks 1864 liet hij hier villa Leeuwenstein bouwen die in 1958 is afgebroken. De villa stond op het perceel naast de oorspronkelijke hofstede. Het nog bestaande koetshuis, Voorstadslaan 313 Nijmegen, is een gemeentelijk monument.

Bij de onroerende goederen die op 8 februari 1817 door de notarissen Van Manen en Van Elsbroek werden verkocht, ging het onder meer om *“Een PLAIZIERTUIN Vredenburg genaamd groot 1½ Morgen”*.⁹ In de oorspronkelijke aanwijzende tafel (OAT 1832) van de kadastrale gemeente Neerbosch, sectie A, genaamd de Biezen, staat bij perceel nr. 61: Water. Het is alleszins aannemelijk dat deze rechthoekige waterpartij een overblijfsel is van de tuin en na de verkoop in 1817 is veranderd in bouwland.

Op 16 juli 1866 werden drie percelen afkomstig uit de nalatenschap van Pieter in de Betou (1756-1824) verkocht. Uit de akten van notaris Van Heuven¹⁰ blijkt dat het gaat om: *“Een Perceel Bouwland en tuintje genaamd Vredenburg, Bosch en Vredenstein, gelegen te Hees, op den perceelsgewijzen legger der gemeente Neerbosch bekend in Sectie A. als volgt: N° 60, bouwland groot vier Bunders, eenentwintig roeden, tachtig Ellen. N° 61 Idem, vroeger water groot twee Roeden twintig Ellen en N° 47, tuintje groot drie Roeden twintig Ellen”*.

Op de bijbehorende kaart bij het uitbreidingsplan 1923-1934 (raadsbesluit d.d. 25 juli 1923) maakt het vroegere water deel uit van perceel nr. 1076.¹¹ Op een werktekening waarop in de periode 1928-1944 door de GEMEENTE ELECTRICITEITSWERKEN wijzigingen zijn aangebracht, is gepoogd de sporen hiervan bij perceel 1705 achter Waterstraat 3 en 5 uit te wissen.¹² De contouren van perceel nr. 61 zijn daarop nog steeds zichtbaar.

Het tuintje (perceel nr. 47) lag aan de oostzijde van de Waterstraat voor het herenhuis dat met ingang van 1 januari 1875 eigendom werd van Pieter Antonie Rendorp (1831-1918).¹³ Hij was in de periode 1861-1876 burgemeester van Beuningen. Na zijn vertrek in 1879 naar Maarssen werd de publieke verkoop door notaris Halberstadt aangekondigd van *“DE VILLA VREDENBURG te Hees bij Nijmegen (...) Kadastraal bekend Sectie A, Nos 45, 46, 47 en 534”*.¹⁴

Uit de kadastrale aanduiding blijkt dat het *“voor weinige jaren geheel vernieuwde Huis”* op de hoek van de Waterstraat en de Voorstadslaan stond. In de akten d.d. 19 mei en 4 juni 1879 staat de naam villa *“Vredenburg”* (zonder n).¹⁵ Huurder Gerrit Jan Noij (1833-1905) stond in de periode 1893-1899 in de adresboeken vermeld als: *“Noij G J gep kapitein inf Hees villa „Vredenburg” voorstadsl 104”*. In het adresboek van 1892 ontbreekt de naam van de villa.

In 1899 werd het herenhuis in opdracht van de erven van Stephanus Wilhelmus den Hertoch (1844-1898) verkocht. In de aankondiging van de veiling door notaris Van Koolwijk stond de naam "Villa Vredenburg".¹⁶ In de akten d.d. 7 en 21 december 1898 staat weer de naam "Villa Vredenburg" (met n).¹⁷

De nieuwe eigenaar is Marcel Gérard François Verdonck (1861-1923). Hij was in 1897 ook eigenaar van villa Leeuwenstein geworden.¹⁸ In 1899 werd door de architecten Weissman en Van Niftrik namens de heer Verdonck aanbesteed: "Het bouwen van 3 nieuwe VILLA's en het verbouwen van 1 bestaande VILLA aan de Voorstadsiaan te Hees".¹⁹

De naam Vredenburg wordt in de twintigste eeuw niet meer gebruikt. In 1910 is de villa opgesplitst in twee panden. In de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) staat bij beide panden: "Oorspronkelijk bouwjaar 1891". De bijbehorende adressen zijn: Voorstadsiaan 244 t/m 248A en Waterstraat 2A Nijmegen.²⁰

Waar de naam vandaan komt, heb ik niet kunnen achterhalen.²¹ Mogelijk is er een verband met de Vrede van Nijmegen (1678-1679). De buitenplaats lag binnen de neutrale zone die in 1676 voor de onderhandelingen hiervoor werd ingesteld.

Nijmegen, 12 maart 2023

Rob Essers

-
- ¹ schepenprotocol d.d. 7 januari 1707 (ORAN inventarisnummer 1903, folio 1)
  - ² Van Schevichaven [H.D.J. van], Hees en zijn oude buitens, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* 1906, nr. 48 (25 en 26 februari), Derde blad;
Van Schevichaven [H.D.J. van], Hees en zijn Oude Buitenplaatsen (*Vervolg*), *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* 1906, nr. 54 (4 en 5 maart), Derde blad
  - ³ Van Schevichaven [H.D.J. van], Hees en zijn oude buitenverblijven. In: *Het Schependom van Nijmegen in woord en beeld. Vereeniging 'Dorpsbelang* [1912]; pp.23-50
  - ⁴ schepenprotocol d.d. 26 juni 1798 (ORAN inventarisnummer 2231, folio 25)
  - ⁵ Hollandt, S.J. & J.H. van Suchtelen, Kaart van het Schependom van Nijmegen met een gedeelte der Heerlykheden en Landen (...) Anno 1752 (Nationaal Archief, Den Haag, J.W. Janssens - Kaarten en Tekeningen, nummer toegang 4.JSF, inventarisnummer 86)
  - ⁶ Tranchot und v. Müffling 1803-1820 (RAN documentnummer KPC-42)
  - ⁷ schepenprotocol d.d. 2 augustus 1802 (ORAN inventarisnummer 1997, folio 198v)
  - ⁸ akte notaris Böhrling d.d. 25 en 26 mei 1897 (RAN aktenummer 9485)
  - ⁹ *Nijmeegsche Courant* 1817, nr. 8 (28 januari), p. 2
  - ¹⁰ akte notaris Van Heuven d.d. 2 juli 1866 (RAN aktenummer 3978) en 16 juli 1866 (RAN aktenummer 3996)
  - ¹¹ Wegen van het uitbreidingsplan 1923-1934 van Hatert en Neerbosch (Gelders archief: 0039 Gedeputeerde Staten, inventarisnummer 12721-0003)
  - ¹² kaart 30. Neerbosch sectie A en B, omgeving Voorstadsiaan - Waterstraat - Lingestraat, schaal 1:500, 1935, 1 blad (RAN inventarisnummer 246)
  - ¹³ akte notaris Van Heuven d.d. 23 januari 1875 (RAN aktenummer 447)
  - ¹⁴ *Nieuws van den Dag*, 8 mei 1879, p. 6
  - ¹⁵ akte notaris Halberstadt d.d. 19 mei 1879 (RAN aktenummer 755) en 4 juni 1879 (RAN aktenummer 764)
  - ¹⁶ *De Gelderlander*, 27 november 1898, p. 3
  - ¹⁷ akte notaris Van Koolwijk d.d. 7 december 1898 (RAN aktenummer 252) en 12 december 1898 (RAN aktenummer 260)
  - ¹⁸ akte notaris Böhrling d.d. 22 juli 1897 (RAN aktenummer 9536)
  - ¹⁹ *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant*, 29 augustus 1899, p. 4
  - ²⁰ pand ID 026810000027816: Voorstadsiaan 244, 244A en 246 Nijmegen, Waterstraat 2A Nijmegen;
pand ID 026810000027820: Voorstadsiaan 248 en Voorstadsiaan 248A Nijmegen.
  - ²¹ Uit niets blijkt dat er een verband is met het slavernijverleden.